

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Annotation: EHRM 2011-04-14

Schoep, G.K.

Citation

Schoep, G. K. (2011). Annotation: EHRM 2011-04-14. *European Human Rights Cases*, 7.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18339>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18339>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

14 april 2011, nr. 30060/04

(Spielmann (President), Jungwiert, Zupančič, Villiger, Berro-Lefèvre, Power, Nußberger)

Noot Schoep

Preventieve detentie na veroordeling ('Sicherungsverwahrung'). Rechtmatige detentie. Verbod van terugwerkende kracht. Positieve verplichtingen.

[EVRM art. 5, 7]

Klager wordt in 1990 veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf. Gelet op zijn strafrechtelijk verleden en zijn neiging om ernstige seksuele delicten te plegen, wordt hij bij dat vonnis tevens veroordeeld tot het ondergaan van preventieve detentie ('Sicherungsverwahrung') na voltrekking van de gevangenisstraf. Nadat klager zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten, wordt hij op 24 oktober 1992 in preventieve detentie geplaatst. Gedurende de tenuitvoerlegging van de preventieve detentie, in 1998, vervalt de voordien geldende maximale termijn van tien jaar voor de tenuitvoerlegging van preventieve hechtenis. Daarmee wordt tenuitvoerlegging voor onbepaalde tijd mogelijk. In oktober 2002 beslist de rechtbank, op grondslag van de nieuwe regeling, dat de tenuitvoerlegging van de preventieve hechtenis zal worden verlengd en dus ook na verloop van tien jaren zal voortduren, nu naar het oordeel van de rechtbank nog steeds een risico bestaat dat klager ernstige seksuele delicten zal plegen. Klachten over een inbreuk op het verbod van terugwerkende kracht verwerpt de rechtbank. Klager dient een klacht in tegen deze beslissing bij het Constitutionele Hof in Karlsruhe, o.m. op de grondslag van een inbreuk op het verbod van terugwerkende kracht, nu de verlenging van zijn detentie was gebaseerd op een regeling die niet gold ten tijde van de oplegging van de preventieve detentie. Op grond van de wet en eerdere rechtspraak, i.h.b. in de zaak M. (BVerfG, 2 BvR 2029/01), komt het Constitutionele Hof in 2004 tot het oordeel dat deze regeling niet in strijd is met de Duitse Grondwet.

Klager meent dat met deze uitspraak artt. 5, 6 en 7 zijn geschonden en dient in augustus 2004 een klacht daartegen in bij het EHRM. Het EHRM besluit op 13 maart 2007 een beslissing in deze zaak aan te houden in afwachting van de beslissing van hetzelfde hof in de zaak M. tegen Duitsland. Op 17 december 2009 verklaart het EHRM in M. t. Duitsland (nr. 19359/04), de (toepassing van) preventieve detentie in strijd met art. 5, eerste lid en art. 7, eerste lid EVRM. In lijn met en onder verwijzing naar deze uitspraak (en andere vergelijkbare uitspraken) oordeelt het EHRM in onderhavige zaak de klachten van klager over schending van art. 5 en 7 EVRM gegrond.

Jendrowiak

tegen

Duitsland

NOOT

1. De regeling van preventieve detentie ('Sicherungsverwahrung') in het Duitse strafrecht is met name sinds *M. t. Duitsland*, EHRM 17 december 2009, nr. 19359/04, onderwerp van groot maatschappelijk, politiek en juridisch debat in Duitsland. Het juridisch debat speelt zich in de kern af op twee niveaus: in de eerste plaats op het niveau van het strafrechtelijk sanctiestelsel, in welk verband de aard en de inhoud van de regeling voor toepassing van preventieve detentie in het Duitse straf(proces)recht, met inbegrip van het geldende strafbegrip, aan de orde is. Het tweede niveau waarop het debat omtrent de reikwijdte van *M. t. Duitsland* zich afspeelt, betreft de verhouding tussen het Duitse recht en de rechtspraak van het EHRM. Ten aanzien van deze laatste kwestie, in het bijzonder met betrekking tot de onderscheiden (vedragsconforme) interpretatiemethodes volgens welke doorwerking van de rechtspraak van het EHRM mogelijk zou kunnen zijn, verscheen in dit tijdschrift reeds de annotatie van Uzman bij *Kallweit t. Duitsland*, EHRM 13 januari 2011, *EHRC* 2011/50. Hoewel ook de hier aan de orde gestelde uitspraak op dat niveau van belang is, zal in het onderstaande in het bijzonder worden gekeken naar de betekenis van deze uitspraak in het licht van de ontwikkelingen binnen de regeling van preventieve detentie in het Duitse strafrecht. In dat kader wordt evenwel ook stilgestaan bij de uitspraak van het Constitutionele Hof in Karlsruhe d.d. 4 mei 2011 (BVerfG 4 mei 2011, 2 BvR 2365/09). Tevens zal aan de orde komen in hoeverre de rechtspraak van het EHRM omtrent preventieve detentie van betekenis is voor min of meer vergelijkbare sanctiemodaliteiten in het Nederlandse strafrecht.

2. De maatregel preventieve detentie in het Duitse strafrecht maakt het mogelijk dat veroordeelden tot een gevangenisstraf van minimaal twee jaar, tevens worden veroordeeld tot het na tenuitvoerlegging van die gevangenisstraf ondergaan van preventieve detentie. Deze mogelijkheid bestaat onder de (cumulatieve) voorwaarden dat veroordeelden reeds twee maal eerder tot een gevangenisstraf van minimaal één jaar zijn veroordeeld, reeds eerder een straf of maatregel daadwerkelijk hebben ondergaan én op grond van de blijkende geneigdheid tot het begaan van misdrijven, een gevaar vormen voor de maatschappij. De maatregel is in het bijzonder uitsluitend gericht op bescherming van de maatschappij door de opsluiting van de veroordeelde. Omdat de maatregel bedoeld is voor die groep veroordeelden waarbij geen psychiatrische stoornis is vastgesteld, maar die wel bijzonder gevaarlijk wordt geacht, is voor therapie gericht op verbetering niet of nauwelijks plaats. Ten tijde van de oplegging van de maatregel in de zaak van klager in 1990 kon de tenuitvoerlegging van preventieve detentie maximaal tien jaar duren. In 1998 werd deze maximumduur geschrapt, waardoor preventieve detentie voor onbepaalde tijd mogelijk werd. Ingevolge art. 2 lid 6 StGB was deze wijziging ook met terugwerkende kracht van toepassing.

3. In BVerfG 5 februari 2004, 2 BvR 2029/01 oordeelde het Constitutionele Hof dat met de retroactieve toepassing van deze regeling noch het grondwettelijk gewaarborgde grondrecht op vrijheid noch het verbod van terugwerkende kracht waren geschonden. Het Constitutionele Hof was van oordeel dat de beperking van het recht op vrijheid proportioneel en dus gerechtvaardigd was, nu de verlenging van preventieve detentie tot een duur langer dan 10 jaar gebonden was aan hogere eisen dan de eisen die golden voor de initiële oplegging. Ook was het Constitutionele Hof van oordeel dat verlenging na 10 jaar wettelijk gezien de uitzondering betreft. Als hoofdregel formuleerde de wet dat de preventieve detentie na 10 jaar zou eindigen. Tot slot was voor het Constitutioneel Hof van belang dat de regeling voorziet in een periodieke herbeoordeling in het licht van de vraag of schorsing of opheffing van preventieve detentie geïndiceerd is. Met betrekking tot de vermeende schending van het

verbod van terugwerkende kracht verwees het Hof naar het bestaande twee sporenstelsel, in welk verband een onderscheid wordt gemaakt tussen op vergelding georiënteerde straffen en op beveiliging en verbetering georiënteerde maatregelen. De preventieve detentie wordt in het Duitse sanctiestelsel geclassificeerd als een maatregel. Het verbod van terugwerkende kracht wordt slechts van toepassing geacht op straffen. Ingevolge art. 2 lid 6 StGB, dat stelt dat beslissingen over de oplegging van maatregelen worden genomen op de grondslag van de op het moment van beslissen geldende regeling, was deze wijziging ook met terugwerkende kracht van toepassing.

4. Ook na 1998 wordt de wettelijke regeling van preventieve detentie verschillende malen gewijzigd. Eén van de meest in het oog springende ontwikkelingen betreft de eerst op het niveau van de deelstaten gerealiseerde mogelijkheid tot het achteraf (d.w.z. niet bij veroordelend vonnis) opleggen van preventieve detentie ('nachträgliche Sicherungsverwahrung'). Daaraan bestond behoefte nu het gevaar voor recidive en daarmee de noodzaak tot langduriger bescherming van de samenleving in veel gevallen pas bleek tijdens de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf. Nadat uit BVerfG 10 februari 2004, 2 BvR 834/02 bleek dat de deelstaten niet de competentie hadden om dit regelen, werd later in 2004 een landelijke regeling voor deze 'nachträgliche Sicherungsverwahrung' van kracht (art. 66b StGB).

5. In *M. t. Duitsland*, EHRM 17 december 2009, nr. 19359/04 (de voortzetting van BVerfG 5 februari 2004, 2 BvR 2029/01 in Straatsburg) constateert het EHRM een schending van art. 5 en 7 EVRM. In het kader van art. 5 EVRM was het EHRM gesteld voor de vraag of de tenuitvoerlegging van de preventieve detentie na het verstrijken van tien jaren in overeenstemming was met een van de in het eerste lid van deze bepaling onder a-f geformuleerde gronden, op basis waarvan het recht op vrijheid kan worden beperkt. In de context van preventieve detentie zijn de uitzonderingsgronden a), c) en e) aan de orde. Met betrekking tot de uitzonderingsgrond onder a) was het de vraag of de preventieve detentie nog was gebaseerd op een *veroordeling* in de zin van die bepaling en of de preventieve detentie nog wel plaatsvond *na veroordeling*. M.a.w., de vraag was of er nog wel sprake was van een voldoende causale relatie tussen de initiële veroordeling en de (beslissing tot) het laten voortduren van de preventieve detentie na verloop van tien jaren. Hoewel de oplegging van preventieve detentie strikt genomen geen vaststelling van schuld behelst (oplegging is immers uitsluitend materieel verbonden met de gevaarlijkheid van de verdachte), maakt de noodzakelijke koppeling met de oplegging van een gevangenisstraf, die wél een vaststelling van schuld veronderstelt, dat er in beginsel sprake is van een veroordeling in de zin van deze bepaling. Dat geldt niet, aldus het EHRM, voor de beslissing tot *verlenging* van de preventieve detentie. Door toepassing van de tussentijds gewijzigde regeling het noodzakelijke verband met de oorspronkelijke veroordeling was verbroken, zo vervolgt het EHRM, is er geen sprake meer van een vrijheidsberoving *na veroordeling*. Met betrekking tot de beperkingsgrond onder c) diende te worden nagegaan in hoeverre er ten tijde van de verlenging redelijke gronden waren om aan te nemen dat het noodzakelijk was veroordeelde te beletten een strafbaar feit te begaan. Deze beperkingsgrond raakt, gezien de doelstelling van preventieve detentie, de kern van deze regeling. Immers, toepassing van de maatregel vindt plaats op grondslag van de noodzaak de maatschappij te beschermen tegen misdrijven die veroordeelde, gezien zijn geneigdheid daartoe, zou kunnen plegen. In *Guzzardi t. Italië*, EHRM 6 november 1980, Publ. Hof, Serie A, Vol. 39, oordeelde het EHRM dat een beperking op deze grondslag slechts toegestaan is ter voorkoming van een *concreet* en *specifiek* strafbaar feit. Aan die voorwaarde werd in *M. t. Duitsland* bij lange na niet voldaan, ook al is in de rechtspraak van het EHRM wel een uitzondering mogelijk op deze eis (Vgl.

Eriksen t. Noorwegen, EHRM 27 mei 1997, Reports 1997-III, par. 86). Naar het oordeel van het EHRM bleken tijdstip, plaats en mogelijke slachtoffers van het strafbare feit niet voldoende concreet en specifiek. Deze overweging brengt het Hof tot het oordeel dat de beperkingsgrond onder c) niet van toepassing is. Met betrekking tot de toepasselijkheid van sub e) stelt het EHRM vast dat de beslissing tot oplegging en verlenging van preventieve detentie niet was gebaseerd op een oordeel omtrent de geestesgesteldheid van de veroordeelde. Ook deze beperkingsgrond is mitsdien niet van toepassing. Omdat de preventie detentie niet op een van de beperkingsgronden kan worden gebaseerd acht het hof art. 5 lid 1 EVRM aldus geschonden.

6. Met betrekking tot schending van het in art. 7 EVRM geformuleerde verbod van terugwerkende kracht komt het EHRM in *M. t. Duitsland* in de eerste plaats tot het oordeel dat preventieve detentie heeft te gelden als een straf in de zin van die bepaling. Naar vaste rechtspraak wordt aan dit begrip een autonome, los van de systematische indeling in het nationale recht staande, betekenis toegekend. Omdat er sprake is van een binnen het strafrecht opgelegde vorm van vrijheidsbeneming waarvan de tenuitvoerlegging nauwelijks afwijkt van die van een gevangenisstraf en welke punitief van aard is, terwijl het ontbreekt aan voldoende ondersteuning en zorg voor de preventief gedetineerden, gericht op een reële kans op beëindiging van deze zeer zware maatregel, is naar het oordeel van het EHRM sprake van een straf in de zin van art. 7 EVRM. De nationale indeling als maatregel in Duitsland doet daaraan niets af. Door op grond van een nieuwe regeling toepassing van preventieve detentie mogelijk te maken voor een langere duur dan tien jaren, is sprake van een met terugwerkende kracht aanvullende strafoplegging. Aldus wordt ook een schending van art. 7 EVRM aangenomen.

7. *M. t. Duitsland* werd bevestigd in *Kallweit t. Duitsland*, EHRM 13 januari 2011, nr. 17792/07; *Mautes t. Duitsland*, EHRM 13 januari 2011, nr. 20008/07 en *Schummer t. Duitsland*, EHRM 13 januari 2011, nr. 42225/07. In *Haidn t. Duitsland*, EHRM 13 januari 2011, nr. 6587/04 werd ook de 'nachträgliche Sicherungsverwahrung' in strijd geoordeeld met art. 5 lid 1 sub a EVRM. De in deze zaak in een later stadium alsnog en niet bij veroordelend vonnis opgelegde preventieve detentie was gebaseerd op een deelstatelijke regeling. Het EHRM oordeelde dat er tussen deze beslissing en het oorspronkelijk veroordelend vonnis niet voldoende verband bestond en dat mitsdien de toepassing van preventieve detentie niet was gebaseerd op een veroordeling, zijnde een vaststelling van schuld (Vgl. G. Merkel, Case Note – 'Retrospective Preventive Detention in Germany', *German Law Journal* 2011, p. 968-977).

8. *M. t. Duitsland* heeft in Duitsland tot flink wat maatschappelijke beroering geleid. Diende nu alle zich langer dan tien jaar in preventieve detentie bevindende veroordeelden te worden vrijgelaten? Hoewel in absolute aantallen te verwaarlozen (in 2010 bijvoorbeeld ca. 500 in totaal op een gevangenispopulatie van ca. 60.000; Statistisches Bundesamt 2010, Fachserie 10, Reihe 4.1), spreekt het instrument tot de verbeelding in een tijd waarin juist risicobeheersing van grote invloed is op de invulling van het strafrechtelijk beleid van vele westerse landen. Een maatregel als preventieve detentie, overigens ingevoerd in 1933, vormt vanuit dat perspectief immers een welkom instrument van een overheid die vooral werk wil maken van bescherming van zijn burgers tegen criminaliteit. Naar aanleiding van *M. t. Duitsland* heeft de wetgever weliswaar verschillende maatregelen genomen die het toepassingsbereik inperkte, maar hield het preventieve detentie an sich in stand. Zo werd met ingang van 1 januari 2011 het bereik van preventieve detentie beperkt tot de toepassing bij enkele zeer ernstige delicten zoals levensdelicten, delicten tegen de persoonlijke vrijheid en seksuele delicten. De 'nachträgliche Sicherungsverwahrung' werd geschrapt en vervangen

door een voorwaardelijke modaliteit. Tegelijkertijd trad een wet in werking die plaatsing in een gesloten inrichting mogelijk maakte van personen die, in verband met het verbod van terugwerkende kracht, niet langer in preventieve detentie mochten verblijven en bij wie een psychische stoornis aanwezig werd geacht. Het verblijf in deze gesloten inrichting diende, in tegenstelling tot de preventieve detentie, gericht te zijn op behandeling van die stoornis.

9. In de strafrechtspraak in Duitsland na *M. t. Duitsland* was sprake van een grote divergentie – sommige gerechten gingen over tot stopzetting van preventieve detentie, anderen wezen die juist af (vgl. BVerfG 4 mei 2011, 2 BvR 2365/09, I-12c). Aan deze divergentie lag mede ten grondslag de onduidelijkheid over de inhoud en reikwijdte van verdragsconforme interpretatie in de Duitse strafrechtspraak (hierover nader: Uzman bij *Kallweit t. Duitsland*, EHRM 13 januari 2011, EHRC 2011/50). Tegen deze achtergrond stelde de Tweede Senaat van het Duitse Constitutionele Hof in BVerfG 4 mei 2011, 2 BvR 2365/09 dat de bepalingen van de Grondwet, die in rang boven het EVRM wordt geplaatst, “verdragsvriendelijk” dienen te worden uitgelegd. Het EVRM en de rechtspraak van het EHRM dienen derhalve als hulpmiddel bij de uitleg van de bepalingen van de Grondwet. Dit is in algemene zin in lijn met vaste rechtspraak van het Hof (vgl. BVerfG 14 oktober 2004, BVerfG 111, 307 (*Görgülü*)). Nieuw na de uitspraak van 4 mei 2011 is dat het Constitutionele Hof zich bereid heeft getoond zijn vaste rechtspraak ten aanzien van de verenigbaarheid van preventieve detentie met de Grondwet te herzien. Het Constitutionele Hof gaat niet zover, en de rechtspraak van het EHRM noopt mijns inziens ook niet daartoe, om de maatregel an sich ongrondwettelijk te verklaren. Slechts onder zeer stringente voorwaarden is preventieve detentie evenwel daarmee verenigbaar, aldus het Constitutionele Hof. In het bijzonder wijst het Constitutionele Hof er op dat de tenuitvoerlegging van preventieve detentie vrijheidsgeoriënteerd en therapiegericht dient te zijn, ingericht op het herwinnen van de vrijheid. Slechts dan is toepassing van preventieve detentie te rechtvaardigen en in overeenstemming met de Grondwet. Tot aanpassing van het strafrechtelijk stafbegrip, een discussie die besloten ligt in de EHRM-rechtspraak omtrent preventieve detentie en die het Constitutionele Hof aanleiding geeft tot enkele nadere beschouwingen daaromtrent, ziet het Constitutionele Hof geen aanleiding.

De rechtsgevolgen van de uitspraak van 4 mei 2011 zijn verstrekkend. Wettelijke regelingen in strijd met de Grondwet zijn in het Duitse rechtssysteem in beginsel immers nietig. Het gevolg daarvan zou zijn dat de rechtsgrondslag zou komen te ontvallen aan alle bestaande plaatsingen in ‘Sicherungsverwahrung’. Het Constitutionele Hof heeft de wetgever dan ook twee jaar de tijd gegeven om met een grondwetconforme regeling van preventieve detentie te komen.

10. Tegen de achtergrond van het toenemende maatschappelijke en politieke belang van risicobeheersing en preventie in de strafrechtspleging, bevat *M. t. Duitsland* en diens ‘follow-up’ zaken een belangrijk rechtspolitek signaal. Dit signaal wordt nog eens extra aangezet in onderhavige zaak, waarin in aanvulling op de reeds eerder gememoreerde overwegingen wordt ingegaan op het spanningsveld tussen de plicht van een staat tot bescherming van zijn burgers tegen (mogelijke en toekomstige) zware vormen van criminaliteit enerzijds en het respecteren van mensenrechten van daders van strafbare feiten anderzijds. Het EHRM stelt zich bewust te zijn van de belangenafweging die ten grondslag ligt aan de beslissing tot toepassing van preventieve detentie. Het lijkt ook begrip voor die afweging te willen tonen – en daarmee ook te willen laten zien niet blind te zijn voor maatschappelijke ontwikkelingen. Desalniettemin dient, aldus het EHRM onder verwijzing naar o.m. *Opuz t. Turkije*, EHRM 9 juni 2009, nr. 33401/02, de invulling van welke positieve verplichting dan ook waarin preventieve maatregelen worden getroffen ter voorkoming van criminaliteit en bescherming

van burgers te voldoen aan rechtstatelijke- en behoorlijkheidseisen zoals bijvoorbeeld vervat in art. 5 EVRM. In de limitatief opgestelde beperkingsgronden van art. 5 lid 1 EVRM is, zo stelt het EHRM, bovendien reeds het maatschappelijk belang verwerkt dat is gediend bij inperking van vrijheidsrechten. Een al dan niet op een staat rustende positieve verplichting onder bijvoorbeeld art. 3 EVRM doet daaraan niet af.

11. Het komt mij voor dat een onder invloed van wat ook wel risicojustitie wordt genoemd (vgl. B. Hudson, *Justice in the Risk Society*, London: Sage Publications Ltd, 2003) verschuivende polariteit binnen de strafrechtspleging de belangenafweging zoals in onderhavige zaak nadrukkelijker onder spanning zal stellen. Het is geen toeval dat deze op het strafrecht en de strafrechtspleging van invloed zijnde maatschappelijke tendens zijn realisering vindt via het op vele onderdelen nog braak liggende terrein van de positieve verplichtingen. En hoewel het EHRM in dezen een ferm signaal heeft afgegeven, is het nog steeds de vraag hoeveel ruimte lidstaten hebben in de vormgeving van een op risicobeheersing en preventie door opsluiting georiënteerd strafrechtelijk beleid. Het instrument van preventieve detentie kan immers nog steeds door de formele mensenrechtelijke beugel.

12. *M. t. Duitsland* en diens follow-up zaken, waaronder de hier besproken *Jendrowiak t. Duitsland*, zijn van belang voor andere Europese jurisdicties waarin wordt voorzien in (een vorm van) preventieve detentie. Te denken valt aan Noorwegen, Oostenrijk, Zwitserland en Frankrijk. Wat de betekenis is van bovenstaande rechtspraak voor Nederland laat zich niet direct ontsluiten. Een maatregel als preventieve detentie is het Nederlandse strafrechtelijk sanctiestelsel tot op heden vreemd. Wil men een vergelijking aangaan, dan zou de maatregel tot plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders (ISD-maatregel) daarvoor in beeld komen. De maatregel TBS valt hierbuiten nu voor oplegging van deze maatregel vereist is dat de dader kort gezegd aan een psychiatrische stoornis leed ten tijde van het plegen van het delict. Die voorwaarde geldt uitdrukkelijk niet voor preventieve detentie en voor de ISD-maatregel. De ISD-maatregel wijkt echter zowel wat betreft doelgroep, toepassingsvoorwaarden en tenuitvoerlegging aanzienlijk af van 'Sicherungsverwahrung'. Weliswaar staan in beide gevallen maatschappijbeveiliging en recidive beëindiging voorop, maar laatstgenoemde maatregel heeft zwaardere, vooral seksueel getinte criminaliteit en strafbare daders op het oog, terwijl de ISD-maatregel zich juist richt op de veelplegers die niet noodzakelijk zware, als wel veel delicten plegen en om die reden een last en een gevaar vormen voor de samenleving. Oplegging van de maatregel geschiedt bij veroordeling, zijnde een vaststelling van schuld. De maximale termijn voor toepassing van de ISD-maatregel is wettelijk beperkt tot twee jaren, terwijl op grond van art. 38s Sr voor alle betrokken procesdeelnemers de mogelijkheid bestaat tot periodieke toetsing van de noodzaak van de voortdoring van de ISD-maatregel, zodat ook art. 5 lid 4 EVRM gewaarborgd is (vgl. *X t. Verenigd Koninkrijk*, EHRM 5 november 1981, nr. 7215/75). Wel is het niet uit te sluiten dat zich in het kader van de tenuitvoerlegging van de ISD-maatregel de situatie voordoet dat het noodzakelijke verband met de oorspronkelijke veroordeling een punt van discussie wordt. De wetsgeschiedenis alsmede het maatregelkarakter maken duidelijk dat er geen rechtstreeks verband behoeft te bestaan tussen de aard en omvang van de bewezenverklarde feiten en de duur van de ISD-maatregel. In dat verband speelt het vraagstuk van proportionaliteit een rol. De maximale termijn van twee jaren maakt echter dat een vergelijking op dit punt met de preventieve detentie en de beoordeling daarvan door het EHRM al snel mank gaat. Ook de wijze van tenuitvoerlegging van de ISD-maatregel kan bij het proportionaliteitsvraagstuk een rol spelen. De verwijzing in de regeling naar de beëindiging van de recidive van verdachte, mag geen dode letter worden. Een veelgehoord punt van kritiek op de Nederlandse praktijk is/was het gebrek aan behandelplannen en –perspectieven in het kader van de ISD. Daarmee

rest als rechtvaardiging en formele grondslag nog slechts de maatschappijbeveiliging. Naarmate de tijd vordert, kan die grondslag aan kracht inboeten. Tot op heden lijkt de termijn van twee jaren geen aanleiding te geven tot proportionaliteitsproblemen in de strafrechtspraak. Dat kan te wijten zijn aan een te weinig kritische houding. Op grond van de rechtspraak van het EHRM inzake preventieve detentie behoeft deze lijn evenwel niet te worden gewijzigd.

G.K. Schoep
Universitair hoofddocent straf- en strafprocesrecht
Universiteit Leiden